

ΨΗΦΙΑΚΗ ΓΛΩΣΣΑ (GREEKLISH)

ΟΡΙΣΜΟΣ

Greeklish ονομάζεται το τεχνητό γλωσσικό ιδίωμα που επινοήθηκε, για να καλύψει τις ανάγκες επικοινωνίας ανάμεσα στους έλληνες χρήστες τού διαδικτύου (INTERNET). Ο όρος προέρχεται από τη σύντμηση των όρων «greek» (ελληνικά) και «lish» [κατάληξη της λέξης «english» (αγγλικά)].

Η ψηφιακή αυτή γλώσσα ή ιδίωμα επινοήθηκε στα πρώτα στάδια της εμφάνισης των προσωπικών υπολογιστών (Personal Computer) στη δεκαετία του 1980 και είναι μια μορφή γραπτού γλωσσικού κώδικα. Επειδή οι επικοινωνίες στο διαδίκτυο, στην αρχική του μορφή, πραγματοποιούνταν αποκλειστικά στην αγγλική γλώσσα (εξαιτίας της χώρας προέλευσης των πρώτων λογισμικών, που ήταν οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής), προέκυψε πρόβλημα αναφορικά με τους αλλόγλωσσους χρήστες που δε γνώριζαν την αγγλική γλώσσα, αλλά επιθυμούσαν να αξιοποιήσουν το τεχνολογικό αυτό επίτευγμα. Έτσι σε πολλές χώρες του κόσμου δημιουργήθηκαν αντίστοιχες ψηφιακές γλώσσες, οι οποίες βασίζονταν σε μία κοινή ιδέα: Στη φωνητική μεταγραφή των λέξεων κάθε γλώσσας στο γραπτό λόγο με τη χρήση των λατινικών χαρακτήρων της αγγλικής γλώσσας. δηλαδή, κάθε λέξη μιας γλώσσας μεταγράφεται – για τους σκοπούς τής ψηφιακής επικοινωνίας – με αγγλικούς (λατινικούς) χαρακτήρες και όχι με τους χαρακτήρες/ σύμβολα της μητρικής γλώσσας τού χρήστη (π.χ. στα greeklish η ελληνική λέξη «καλημέρα» μεταγράφεται ως «kallhmera» ή «kalimera»). Από το γεγονός αυτό προέκυψε ένα πλήθος τεχνητών ψηφιακών γλωσσών ή αλλιώς ψηφιακών ιδιωμάτων (franclish, deutschlish κτλ.), ανάμεσα στα οποία περιλαμβάνονται και τα greeklish. Με την πάροδο του χρόνου βέβαια και με τη δημιουργία γραμματοσειρών για κάθε σχεδόν ομιλούμενη γλώσσα, οι χρήστες του διαδικτύου μπορούσαν να επικοινωνήσουν στη μητρική τους γλώσσα, αλλά οι ψηφιακές γλώσσες εξακολουθούν να χρησιμοποιούνται από πολλούς.

Πρέπει, τέλος, να σημειωθεί ότι η ψηφιακή γλώσσα δε χρησιμοποιείται αποκλειστικά και μόνο στο διαδίκτυο [ηλεκτρονικό ταχυδρομείο (email) ή διάλογοι σε άμεσο χρόνο (online messenger, chat rooms, ψηφιακά fora, κυβερνοσυζητήσεις κ.λπ.) αλλά και σε άλλες μορφές ηλεκτρονικής επικοινωνίας (μηνύματα sms σε κινητά τηλέφωνα κ.ά.).

GREEKLISH: ΛΟΓΟΣ ΚΑΙ ΑΝΤΙΛΟΓΟΣ

Η χρήση της ψηφιακής γλώσσας από τους χρήστες του διαδικτύου και της τεχνολογίας γενικότερα έχει προκαλέσει ευρύτατες συζητήσεις σε πολλές χώρες – ανάμεσα στις οποίες και η Ελλάδα – αναφορικά με τη σκοπιμότητά της και τους κινδύνους που ενδεχομένως εγκυμονεί. Τα κυριότερα επιχειρήματα υπέρ και κατά της ψηφιακής γλώσσας είναι τα ακόλουθα:

A. Επιχειρήματα υπέρ της ψηφιακής γλώσσας

1. Η ψηφιακή γλώσσα δεν αποτελεί μόνο ελληνικό «φαινόμενο», αλλά συναντάται σε ολόκληρο τον κόσμο (με παραλλαγές ανάλογα με τη χώρα και την αντίστοιχη εθνική γλώσσα), συνιστώντας συστατικό γνώρισμα της προόδου στο χώρο της ηλεκτρονικής και της διαδικτυακής επικοινωνίας. Επομένως, η κριτική εναντίον όσων την χρησιμοποιούν είναι ουτοπική, αφού έχει καθιερωθεί στη συνείδηση εκατομμυρίων ατόμων σε ολόκληρο τον κόσμο και φυσικά και των Ελλήνων, χάρη στην ευκολία, τη χρησιμότητα και την αποτελεσματικότητά της.

2. Ο βασικότερος λόγος είναι ότι εξυπηρετεί τις ανάγκες επικοινωνίας τους, όταν δεν μπορούν να χρησιμοποιήσουν ελληνικές γραμματοσειρές (π.χ. όταν επισκέπτονται χώρες της αλλοδαπής ή όταν ο προσωπικός υπολογιστής τους ή το κινητό τηλέφωνό τους δε διαθέτει λογισμικό με ελληνικούς χαρακτήρες). Η χρήση των greeklish τότε είναι εκ των πραγμάτων υποχρεωτική.

3. Τα λογισμικά προγράμματα που χρησιμοποιούνται διεθνώς είναι «γραμμένα» στην αγγλική γλώσσα, η οποία θεωρείται η πιο διαδεδομένη και ευρέως ομιλούμενη γλώσσα στον κόσμο (όπως στο παρελθόν υπήρξε και η ελληνική) και, ως εκ τούτου, έχει επηρεάσει τις υπόλοιπες τόσο «οπτικά» («οπτική συνήθεια») όσο και λεξιλογικά (σε επίπεδο συμβόλων/ χαρακτήρων και σε επίπεδο γλωσσικών δανείων). Είναι φυσιολογικό επομένως να έχει γίνει - εκ των πραγμάτων - αποδεκτή από τους χρήστες τού διαδικτύου και να έχει σταδιακά μετατραπεί σε αναπόσπαστο κεφάλαιο της διαδικτυακής και ηλεκτρονικής κουλτούρας. Η αρνητική κριτική κατά των greeklish, επομένως, ισοδυναμεί κατά βάθος με πράξη τεχνοφοβίας και δεν είναι τυχαίο ότι προέρχεται συνήθως από άτομα μεγάλης ηλικίας, που αντιμετωπίζουν με σκεπτικισμό το «θαυμαστό καινούργιο κόσμο» τής Κυβερνητικής και πιστεύουν ότι θα γκρεμίσει και ένα κομμάτι τού κόσμου τους, μέσα στον οποίο αισθάνονται ασφαλείς.

4. Η ψηφιακή γλώσσα θα μπορούσε να θεωρηθεί – με την ευρεία έννοια – μια κοινωνική γλωσσική ποικιλία. Κι όπως κάθε γλωσσική ποικιλία, διαθέτει μία ιδιαίτερη μορφολογία και ομιλείται σε συγκεκριμένο περιβάλλον (το ψηφιακό/ διαδικτυακό), σε «ειδικές συνθήκες χρήσης», σύμφωνα με τους γλωσσολόγους. Όπως τονίζουν μάλιστα οι ίδιοι, η χρήση μίας γλωσσικής ποικιλίας δεν επηρεάζει την εκμάθηση και ορθή χρήση της μητρικής/ εθνικής γλώσσας, εφόσον οι χρήστες του διαδικτύου χρησιμοποιούν τα greeklish μόνο εντός ηλεκτρονικού/ ψηφιακού πλαισίου και μόνο για να εξυπηρετήσουν συγκεκριμένες επικοινωνιακές ανάγκες τους, ενώ στις υπόλοιπες δραστηριότητές τους χρησιμοποιούν τη μητρική τους γλώσσα. Έτσι, καταρρίπτεται και το επιχείρημα που θέλει τους χρήστες των greeklish να μην είναι εξίσου ικανοί χειριστές της (επίσημης) ελληνικής γλώσσας.

5. Η χρήση λατινικών χαρακτήρων κατά τη διαδικασία μεταγραφής των λέξεων στην ψηφιακή γλώσσα δεν απειλεί την ελληνική γλώσσα. Μέσα στο πέρασμα των αιώνων αποτελεί σύνηθες φαινόμενο η αλλαγή των γραπτών συμβόλων, δηλαδή του αλφαβήτου, σε πολλές γλώσσες (π.χ. στο αρχαίο ελληνικό αλφάβητο υπήρχε το δίγαμμα, που δεν υφίσταται σήμερα, ενώ ο λεγόμενος δασύς φθόγγος έχει υιοθετηθεί και επιβίωσε όχι στην ελληνική, αλλά στις αγγλοσαξονικές γλώσσες). Ανάλογες αλλαγές σημειώνονται στη γραμματική και στο συντακτικό, αφού η γλώσσα είναι ένας ζων και αενάως μεταβαλλόμενος οργανισμός. Συνεπώς, ακόμη και αν, για λόγους εργασίας, υποθεθεί ότι η ελληνική γλώσσα κινδυνεύει να αλλοιωθεί μορφολογικά (στο επίπεδο των γραπτών συμβόλων) από τα greeklish, τότε αυτό θα είναι μία αλλαγή επιβεβλημένη από τις τρέχουσες εξελίξεις και θα έχει πρώτα εγγραφεί

ως αντίληψη στη συνείδηση των Ελλήνων. Ακόμη δε και σε αυτήν την ακραία περίπτωση, θα είναι μία καθαρά μορφολογική αλλαγή, ενώ ο σκληρός πυρήνας της ελληνικής γλώσσας (τα σημαινόμενα, οι ιδέες, τα νοήματα) και όλα τα πολιτισμικά και ιστορικά στοιχεία που εμπεριέχει δεν μπορεί επ' ουδενί να επηρεαστεί και να αλλοιωθεί. Και, όπως τονίζουν οι γλωσσολόγοι, κάθε μορφή παρεμβατισμού και προστατευτισμού μιας γλώσσας – όπως στην περίπτωση αποκλεισμού της ψηφιακής γλώσσας στο όνομα της ακεραιότητας της ελληνικής γλώσσας – είναι καταδικασμένη σε αποτυχία.

B. Επιχειρήματα κατά της ψηφιακής γλώσσας

1. Η ψηφιακή γλώσσα αποτελεί ένα διαβρωτικό για την ελληνική γλώσσα μηχανισμό, γιατί πλήττει άμεσα ένα κεφαλαιώδες συστατικό στοιχείο της, το αλφάβητο. Η αντικατάσταση των ελληνικών χαρακτήρων με λατινικούς συνιστά μία μορφή «γλωσσικής αποικιοποίησης», δηλαδή μια μορφή άλωσης της ελληνικής (και όχι μόνο) γλώσσας από την αγγλική. Πρόκειται για μια διαδικασία σταδιακής εξοικείωσης των Ελλήνων χρηστών με τους χαρακτήρες της αγγλικής, κάτι που τους απομακρύνει από τα αντίστοιχα σύμβολα της ελληνικής. Το γεγονός αυτό δεν είναι τόσο αθώο όσο φαινομενικά δείχνει, γιατί η εκμάθηση μιας γλώσσας γίνεται – σύμφωνα με τους γλωσσολόγους και τους παιδοψυχολόγους – κατά κύριο λόγο οπτικά και μιμητικά. Και η οπτική εξοικείωση των μικρών χρηστών του διαδικτύου και της κινητής τηλεφωνίας με τους λατινικούς χαρακτήρες δημιουργεί το λεγόμενο «κυρίαρχο γλωσσικό πρότυπο»: αυτό σημαίνει ότι η αγγλική γλώσσα εγγράφεται στο υποσυνείδητο των ατόμων ως «ανώτερη» και η ελληνική ως «κατώτερη», με αποτέλεσμα σταδιακά η τελευταία να υποχωρεί να μεταλλάσσεται.

2. Η ελληνική γλώσσα (όπως και κάθε άλλη εθνική γλώσσα αντίστοιχα) είναι ένα θεμελιώδες κεφάλαιο του εθνικού μας πολιτισμού. Σε αυτήν αντικατοπτρίζονται παραδόσεις, ιδέες, αντιλήψεις, ήθη και ιστορικές παρακαταθήκες αιώνων. Κάθε μεταγραφή της με στοιχεία (σύμβολα, χαρακτήρες) ξένα προς αυτήν συνιστά μια ευθεία απειλή για την υπόστασή της είτε γίνεται συνειδητά είτε ασυνείδητα. Η ψηφιακή γλώσσα αποτελεί ένα είδος πολιτισμικού ιμπεριαλισμού των χρηστών της αγγλικής γλώσσας (κυρίως των Η.Π.Α.) πίσω από την προμετωπίδα των τεχνολογικών συμβάσεων και περιορισμών. Απώτερος στόχος της είναι η αποδυνάμωση του στοιχείου εκείνου που οι γλωσσολόγοι ονομάζουν «εθνογλωσσική συνείδηση» ή «εθνογλωσσική ταύτιση» και αποτελεί μία πτυχή του κυρίαρχου οικονομικού, πολιτικού και πολιτισμικού μοντέλου της εποχής μας, που είναι γνωστό ως «παγκοσμιοποίηση». Μέσα στο πλαίσιο της παγκοσμιοποίησης επιχειρείται η ισοπέδωση (ευφημιστικά ονομάζεται «εξομάλυνση») των πολιτισμικών διαφορών των λαών και η πολιτισμική τους εξομείωση, πάντοτε όμως κάτω από τη δεσποτική παρουσία του αγγλοσαξονικού μοντέλου (ζωής) και της αγγλοσαξονικής γλώσσας.

3. Η επικοινωνία στο διαδίκτυο και στην κινητή τηλεφωνία μπορεί να γίνεται με ελληνικούς χαρακτήρες, αφού οι εταιρείες από την αρχή σχεδόν της εμφάνισης αυτών των τεχνολογικών επιτευγμάτων μερίμνησαν γι' αυτό. Η εμμονή, επομένως, πολλών χρηστών να χρησιμοποιούν greeklish (εκτός των περιπτώσεων που η ηλεκτρονική συσκευή τους δε διαθέτει ελληνικούς χαρακτήρες, γεγονός πολύ σπάνιο πλέον) φανερώνει ότι χρησιμοποιούν τους τεχνικούς περιορισμούς ως πρόφαση (πέραν των όντως υπαρκτών). Η αλήθεια είναι ότι η ψηφιακή γλώσσα έχει γίνει πλέον συνήθεια για τους περισσότερους χρήστες και δείχνει τη βαθιά όσο και επικίνδυνη διείσδυση της αγγλικής γλώσσας στη συνείδηση αλλά και στο υποσυνείδητό τους. Το γεγονός αυτό μάλιστα εντάσσεται από τους ειδικούς και στην

ευρύτερη τάση της ξενομανίας που χαρακτηρίζει ένα μεγάλο τμήμα της νεοελληνικής κοινωνίας. Αυτό σημαίνει ότι πολλοί χρήστες χρησιμοποιούν τα greeklish όχι μόνο λόγω εξοικείωσης μαζί τους στο διαδίκτυο αλλά και επειδή θεωρούν φυσιολογικό να χρησιμοποιούν την αγγλική γλώσσα (έστω και σε επίπεδο χαρακτήρων/ συμβόλων) στο πλαίσιο της γενικευμένης τάσης τους να αφομοιώνουν και να υιοθετούν ξενικά πρότυπα και στοιχεία.

4. Η χρήση των greeklish επηρεάζει και την ορθή εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας. Αποτελεί κοινή παραδοχή ότι η μορφολογία της ψηφιακής γλώσσας είναι αρκετά χαλαρή και μεταβαλλόμενη. Το γεγονός αυτό όμως έχει επιπτώσεις στην ορθή γραφή των λέξεων της ελληνικής γλώσσας. Συγκεκριμένα, έχει διαπιστωθεί από έρευνες ότι πολλοί μαθητές της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης που είναι εξοικειωμένοι με τη χρήση των greeklish πραγματοποιούν σωρεία λαθών στην ορθογραφία. Το γεγονός ότι η ψηφιακή γλώσσα επιτρέπει τη μεταγραφή των λέξεων με διαφορετικούς τρόπους (π.χ. η λέξη «κυνηγός» μπορεί να μεταγραφεί ως «kynhgos» αλλά και ως «kinigós») απομακρύνει τους μικρούς σε ηλικία χρήστες από την επίσημη (ορθή) νόρμα των λέξεων, αφού μπορούν να μεταφέρουν την ψηφιακή μεταγραφή και στο γραπτό λόγο τους (να γράφουν δηλαδή τη λέξη «κυνηγός» και ως «κινιγός»). Έτσι, η ψηφιακή γλώσσα γίνεται το όχημα για πλημμελή εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας αλλά και καταφύγιο πολλών ανορθόγραφων συμπατριωτών μας, που καλύπτουν την αδυναμία τους κάτω από το άλλοθι των greeklish.

5. Τα greeklish δεν μπορούν να θεωρηθούν ιδιαίτερη γλωσσική ποικιλία. Είναι περισσότερο ένα ιδίωμα του οποίου η διαφορά με τα υπόλοιπα είναι πως πρόκειται για τεχνητή επινόηση και όχι προϊόν «φυσικής γλωσσικής επιλογής», διαμορφωμένης από ξεχωριστά και εντελώς ιδιαίτερα ιστορικά, γεωγραφικά, κοινωνικά και πολιτιστικά γνωρίσματα και συνθήκες. Και από τη στιγμή που η ψηφιακή γλώσσα δεν είναι κάτι πηγαίο, δεν αποτελεί μια αυθόρμητη έκφραση λόγου τού λαού ή κάποιας κοινωνικής ομάδας, αλλά εργαλείο συγκεκριμένων (αδιαφανών) κέντρων, χάνει την πεμπτούσια μιας γλώσσας ή μίας διαλέκτου, έστω και με τις ιδιαιτερότητές της, και δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι εμπλουτίζει την ελληνική γλώσσας όπως οι υπόλοιπες διάλεκτοι και ιδιώματα